

Motion till riksdagen 2005/06:U275

av **Sten Tolgfors (m)**

Sveriges säkerhetspolitik och Europa

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Sverige skall vara med i den europeiska säkerhetsordningens alla delar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att ambitionen för Europapolitiken måste vara att Sverige skall kunna göra mer för att bidra till stabilitet och krishantering i Europa.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om EU som verktyg för det breda säkerhetsbegreppet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om vikten av Natos strukturer för EU:s möjligheter att agera i fredsbevarande operationer.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Nato är den organisation som också fortsättningsvis bör svara för säkerhetspolitikens kärna, den militära förmågan och de ömsesidiga försvarsförpliktelserna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om neutralitetspolitiken.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om svenskt Natomedlemskap.

Motivering

Det är beklagligt att det Sverige som inte minst på grund av sitt geografiska läge haft den stora lyckan att klara sig undan krig och förtryck inte tillmäter det europeiska samarbetet större betydelse. Det finns en isolationism byggd på en tro att den svenska välfärden skulle vara unik och dessutom oberoende av omvärlden. I själva verket har Sveriges välfärd alltid byggts på och förutsatt djup integration med omvärlden.

Fel! Okänt namn på

I Sverige präglas fortfarande europadebatten av ett ja, respektive nej-perspektiv. Istället borde debatten handla om hur Sverige kan bidra till Europas utveckling och hur samarbetet kan förbättras.

Ett nytt Europa är här

Estland, som fram till för bara knappt 15 år sedan var en ofrivillig del av den kommunistiska Sovjetunionen, är nu mer delaktigt i Europas gemensamma angelägenheter än Sverige. Estland är fullvärdig medlem i EU. Landet är också med i den västliga försvars- och säkerhetspolitiska alliansen, Nato.

Nio andra tidigare förtryckta länder tog i maj 2004 tillsammans med Estland steget in i EU. EU är en europeisk gemenskap med 450 miljoner människor, frivilligt och demokratiskt byggd i övertygelse om samarbetets vikt för ländernas framtid.

Denna utvidgning är i sig något fantastiskt och är resultatet av ett decenniums mycket målmedvetna arbete. De nya EU-medlemmarnas väg till medlemskap har vandrats ända sedan frigörelsen från kommunismen. Estland, Lettland, Litauen och Polen har på lite drygt ett decennium gått från att vara förtryckta, föråldrade planekonomier till att bli fria och demokratiska marknadsekonomier.

Framförallt har kandidatländerna gjort ett lika genomgripande som beundransvärt reformarbete. Men EU har spelat en mycket betydande roll i denna deras omvandling, både politiskt och ekonomiskt. EU har bistått med förmedlingsstöd i betydande omfattning. Det gemensamma EU-regelverket har fungerat som ett recept att följa i hur man bygger fria, demokratiska och marknadsekonomiska samhällen.

Länderna sökte stabilitet och trygghet i EU och Nato. Nu är man där, som fullvärdiga medlemmar. Euron kommer därför att användas i Helsingfors, Tallinn, Riga, Vilnius, Warszawa och Berlin – men inte i Stockholm, Örebro eller Lindesberg. Ester, letter, litauer, polacker och tyskar kommer att sitta med vid sammanträdesborden – men inte svenskar. Tydligare kan inte det svenska utanförskapet uttryckas.

Under tioårsperioden sedan frigörelsen har Sverige talat för de baltiska staternas röst i internationella organisationer, som EU. Nu ändras bilden. De baltiska staterna kommer att delta fullt ut i två centrala delar av det europeiska och internationella samarbetet, där Sverige står vid sidan av. I framtiden får företrädare för Sverige resa till Tallinn för att framföra våra synpunkter på europeisk utveckling och hoppas att länderna lyssnar.

Ett säkrare Europa

Det ligger i Sveriges intresse att vara med i den alleuropeiska säkerhetsordningens alla delar.

EU är den alleuropeiska säkerhetsordningens politiska, ekonomiska och säkerhetspolitiska kärna. EU kan fatta beslut om och därtill utföra fredsuppgifter.

EU är också en värdegemenskap. Där ingår demokratiska, marknadsekonomiska länder, som visar respekt för mänskliga fri- och rättigheter. Nato är den organisation som svarar för den militära förmågan och ömsesidiga försvarsförpliktelser.

Utgångspunkten för diskussionen om det europeiska fredsarbetet måste vara – vad kan Europa göra mer för att skapa stabilitet i närområdet, och hantera kriser. Utgångspunkten för diskussionen om Sveriges roll i detta fredsarbete måste vara – hur kan Sverige göra mer för att bidra till stabilitet och krishantering i närområdet.

EU – det breda säkerhetsbegreppet

EU har starkt bidragit till Västeuropas nu drygt 50-åriga fred. Jag tänker naturligtvis på utvecklingen av relationerna mellan Frankrike och Tyskland, men lika mycket på hur de tidigare diktaturerna Spanien, Portugal och Grekland under tidigt 1980-tal leddes mot demokrati och EU-medlemskap.

Den ekonomiska och politiska integrationen är det mest lyckade fredsskapande projektet hittills i historien. Det ömsesidiga beroendet gör inte bara krig otänkbart, utan också omöjligt. Det kan heller inte brytas ensidigt av den starke, såsom lösligare former av samarbete.

EU har genom sin ekonomiska styrka och storlek möjlighet att stimulera länder att uppträda ansvarsfullt. EU är en unik aktör för freden därför att samarbetet omfattar det vida säkerhetsbegreppets alla delar – om än på olika sätt och olika djup.

I EU hanteras ekonomisk integration, politiskt samarbete, mänskliga rättigheter, samarbete mot brott och terrorism, säkerhetspolitiskt samarbete och beslut om Petersbergsuppgifter – som inkluderar humanitära insatser, fredsskapande insatser, insatser med stridskrafter vid krishantering och fredsskapande åtgärder i närområdet. Denna helhet är en utomordentligt god grund för säkerhetsskapande arbete.

Endast ömsesidiga försvarsförpliktelser faller idag utanför EU och hantearas av Nato.

Ett nytt Nato

Nato har efter det kalla kriget förändrat sin roll. Kvar finns den militära säkerhetens kärna, med ömsesidiga försvarsförpliktelser mellan medlemsländerna. Därtill har kommit en allt viktigare politisk och säkerhetspolitisk roll för Nato.

Fel! Okänt namn på

Utan Nato saknar Europa strukturer för att agera i fredsbevarande operationer av större dignitet och som krävs för att utföra många av de uppdrag som man ser behov av i framtiden. Såväl FN som EU behöver låna kapacitet av Nato för att kunna genomföra större operationer. Utan Nato saknar Europa också ett förpliktande samarbete för stabilitet och fred. Nato – inte EU – svarar för och bör fortsätta att svara för säkerhetens kärna, den militära förmågan och försvarsförpliktelseerna.

Nato är nytt också i den meningen att organisationen utökas. Polen, Ungern och Tjeckien var med i den första utvidgningen, som i en andra fas kommit att omfatta också våra grannar de baltiska staterna. De har lättare orienterat sig i den nya situationen än många svenska politiker, vars säkerhetspolitiska grundsyn präglas av tillbakablick.

Sverige hämmas av historien

I en tid då säkerhet byggs via samarbete hämmas den säkerhetspolitiska debatten av missuppfattningar om Sveriges historia. Neutralitetspolitiken tjänade Sverige väl under många år, men Sverige var aldrig neutralt i den meningen som den officiella bilden gav intryck av. Neutralitetspolitiken var i själva verket högst realpolitisk och fick först under senare år en moralisk överbyggnad.

Att det löpande förekommit underliggande och hemlighållet samarbete och kontakter mellan Sverige och USA har inte minst genom neutralitetskommissionens arbete klargjorts. Det gäller både underrättelsesidan och anpassning av olika system, t.ex. inom flyget. Problemet ligger i årtiondens förnekande av detta samarbete från officiellt håll.

Den s.k. Neutralitetskommissionen gjorde tre större konstateranden om perioden fram till 1969:

Rikets ledning ansåg då att Sverige var utsatt för kontinuerligt och allvarligt hot. Statsminister Erlander delade personligen denna uppfattning. Regeringen ansåg vidare att Sverige inte kunde stå emot en stormaktsangripare. Därför vidtogs de åtgärder som var nödvändiga för att klara landets försvar, bl.a. i form av samarbete med USA.

Enligt den s.k. kålsuparteorin stod Sverige neutralt mellan två parter, som delade lika på skulden för spänningen i Europa. Vår syn var värderingsfri, åsiktslös om de båda konkurrerande systemen.

Ansvar för det kalla kriget kan naturligtvis inte delas lika mellan öst och väst. Sovjetunionen var en diktatur, baserad på kommunismen med miljoner liv på sitt samvete. Väst umgicks inte med planer på att invadera demokratiska grannländer, vilket Sovjetunionen och Warszawapakten gjorde.

Det förnekades under det kalla kriget att Sovjetunionen var Sveriges egentliga fiende, trots att alla visste motsatsen.

I själva verket hamnade Sverige fel i ett moraliskt ställningstagande mellan rätt och fel, mellan demokrati och diktatur, mellan respekt och förakt för

mänskliga rättigheter och mellan anpasslighet eller protest mot ockupation av våra baltiska grannländer.

Brott mot mänskliga rättigheter accepterades vara "interna angelägenheter", trots att människors rättigheter är universella och knappast kan vara annat än lika för alla oavsett var man bor.

Folken i Central- och Östeuropa stöddes knappast genom en neutralitetspolitik som gick långt utöver vad den militära alliansfriheten, eller formella neutraliteten skulle kräva.

Säkerhetspolitiskt vägval

Det gamla neutralitetsbegreppet avskaffades våren 1992. Därmed försvann den automatiska neutraliteten vid krig i närområdet. Istället formulerades i bred enighet en militär alliansfrihet syftande till möjligheten för Sverige att stå neutralt i händelse av krig i närområdet.

I dag är Sverige kort och gott militärt alliansfritt. Det är knappast möjligt att se en enda situation där neutralitet skulle kännas rimlig, naturlig eller ens möjlig i närområdet. Som EU-medlem kan Sverige aldrig stå neutralt om ett annat EU-land attackeras.

Den militära alliansfriheten är ett medel i svensk säkerhetspolitik, den är inte ett mål. I varje tid måste Sverige välja den väg som bäst gynnar vår säkerhetspolitiska situation och bidrar till stabilitet i vår del av världen.

Idag är det uppenbart att Sverige halkar efter och hamnar utanför när det nya Europa formas. Runt Östersjön kommer Sverige och Ryssland ensamma att stå utanför euron. Ryssland har närmare och mer formaliserade kontakter och band med Nato än vad Sverige har. Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tyskland är liksom Danmark och Norge Nato-länder.

De tidigare argumenten mot ett svenskt Natomedlemskap har bortfallit. Från början ställde vi oss vid sidan av Nato av hänsyn till Finlands relationer till Sovjetunionen. På senare år var hänsynen till de baltiska staternas situation av stor betydelse. Sverige skulle inte gå med i Nato före dessa länder, eftersom detta kunde tolkas exkluderande.

Svenska soldater verkar sedan ett antal år löpande tillsammans med Nato-länders trupper eller under Natoleddning i fredsbevarande operationer. Vi är liksom Europa i övrigt beroende av Natos strukturer för att det fredsbevarande arbetet alls skall vara möjligt att utföra. Ytterst garanteras Europas säkerhet nu, som alltid, av USA.

Svenskt Natomedlemskap har gått från att vara en fråga om säkerhet för Sverige, till att vara en fråga om solidaritet med övriga Europa och om ansvarstagande för den europeiska freden. Ett svenskt Nato-medlemskap är naturligt, men inte akut.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 4 oktober 2005

Sten Tolgfors (m)